

12. Paulus (algemeen) over verzoening.

Uit brieven van Paulus wordt vaak geciteerd om de leer van de verzoening te beargumenteren. Daarom geven we extra aandacht aan Paulus. Eerst een algemeen hoofdstuk waarin we aandacht geven aan kern- of sleutelbegrippen van Paulus .

Twée punten ter inleiding.

a. Is de boodschap van Paulus in lijn met de Evangelieën en Handelingen?

Volgens Jezus gaan mensen het Koninkrijk van God binnen door geboorte uit water en Geest (Joh 3:5). Via waterdoop en Geestesdoop. De eerste doen mensen: zij *laten* zich dopen (Hand 2:38a). De tweede doet God (38b). Het werk van God en dat van mensen moeten we onderscheiden, maar ze vormen geen tegenstelling. Het gaat om een prachtig samenspel! Net als in de landbouw: het groeien van de gewassen is *Gods* werk, maar het ploegen en zaaien is de verantwoordelijkheid van mensen. Zo is het ook bij de voortplanting en alle ontwikkeling. Spreken over ‘samenwerking’ roept vaak angstige reacties op: krijgt de mens zo niet te veel eer? Toch is samenwerking in de Bijbel wezenlijk – ook bij onze redding. Als we hiermee rekenen, blijken veel problemen in theologie en pastoraat schijnproblemen! Wij kunnen ‘meewerken’ met God’ (1 Kor 3:5-10), omdat Hij *bij ons* en *in ons* is (Ef 3:16). Paulus gebruikt heel vaak woorden als ‘Christus in ons’, ‘de Geest in ons’, ‘in Christus’ en ‘door Hem’. Dat wijst op onze eenheid met Jezus en God. Jezus beloofde dat al (Joh 14:15-23). Voor die eenheid kwam Hij (Joh 17:20-23). Dit is bij Jezus het Koninkrijk. Paulus noemt dit het ‘*mysterie*’ van zijn verkondiging (Kol 1:26,27). Want ‘in Jezus’ hebben we *wijsheid, kennis en nieuw leven* (2:2,3; 1 Kor 1:30). *Onze lichamen zijn tempels van Hem* (1 Kor 3:16 en 6:15,19). Jezus die op Golgotha sterker bleek dan de verleidingen van vlees, wereld en Satan, is in ons. Zo hebben wij de *kracht om de herkenbare verleidingen te weerstaan* (1 Kor 10:13). *In beproevingen en moeiten kunnen we overwinnen*, dat wil zeggen: God trouw blijven (Rom 8:37). Zo zijn we *een brief van Hem en verspreiden we zijn geur* (2 Kor 2:14ev). Of we nu leven of sterven – we zijn samen *dienaren van Christus* (Rom 14:7,8,17-19). Wij ‘*leven feitelijk zelf niet meer, maar Christus leeft in ons*’ (Gal 2:20). *Zijn gezindheid* beheerst ons (Filip 2:5). Zo wordt een hemels samenleven zichtbaar en dat heeft impact op de wereld! (Joh 17:20-23; Ef 3:10). Paulus gebruikt vaak andere woorden, maar het gaat daarin duidelijk om het nieuwe leven door wedergeboorte, om het leven als Koninkrijksmensen. *De conclusie is dat Paulus vaak (niet altijd!) andere woorden gebruikt, maar inhoudelijk exact aansluit bij de boodschap van Jezus in de Evangelieën (en van het boek Handelingen).* *Waarschijnlijk gebruikt Paulus vaak andere termen omdat hij gericht is op mensen met een niet-Joodse achtergrond.*¹

b. Veel ‘dogmatische’ begrippen.

Veel termen in de christelijke geloofsleer stammen uit de brieven van Paulus. Helaas is er over de inhoud veel verschil en discussie. Paulus lijkt daardoor soms ‘moeilijk’. Maar hebben de discussies gedurende twintig eeuwen misschien een deken over zijn woorden gelegd? Om zich te kunnen beroepen op Paulus (en zo gedekt te zijn door zijn apostolisch gezag), hebben velen hun eigen meningen ingedragen of ingelegd in woorden en zinnen van Paulus. Als voorbeeld noem ik het werkwoord ‘*rechtvaardigen*’. Iedereen erkent dat dit Griekse ‘*dikaioo*’ een kernbegrip is bij Paulus en dat ‘rechtvaardig worden door het geloof’ zijn centrale boodschap is.

¹ Zie hierover *Dictionary of Jesus and the Gospels* (1992; Editors: Green, McKnight, Marshall; IVP), p. 430.

Velen vertellen ons, dat Paulus dit woord anders gebruikt dan 'normaal'. Men spreekt zelfs over een 'specifiek Paulinisch gebruik'.² Zulke opmerkingen moeten argwanend maken, want Paulus wilde *de Grieken een Griek* zijn en dus het evangelie in gewoon Grieks helder maken. Waarschijnlijk heeft men in de eeuwen na Paulus aan dit woord een lading gegeven, die Paulus niet bedoelde. Dogmatische gedachten zijn hem in de mond gelegd en zelfs aan zijn woorden vastgekoekt. Dat maakt eerlijk luisteren en exegetiseren moeilijk. We kijken vaak (onbewust) door een gekleurde dogmatische bril.³ We moeten ons best doen die valkuil te vermijden.

Kernwoorden bij Paulus en hun betekenis.

Dit hoofdstuk gaat over een aantal kernwoorden, die in de leer van de verzoening een grote rol spelen, zoals rechtvaardigen, geloof, Gods gerechtigheid, verzoenen. In volgende hoofdstukken geven we aan iedere brief van Paulus afzonderlijk aandacht.

12.1. Wat is 'rechtvaardigen' en 'gerechtvaardigd worden'?

Een simpel voorbeeld maakt helder waar het bij dit woord om gaat.

Piet en Kees hebben een conflict. Piet is ervan overtuigd, dat Kees hem onrechtvaardig en beledigend behandeld heeft met schadelijke gevolgen. Omdat ze er samen niet uit komen, stapt Piet naar de rechter en klaagt Kees aan. De rechter doet dan onderzoek en spreekt daarna recht. Hij verklaart *op grond van de feiten*, dat de klacht van Piet niet terecht is en Kees niet verkeerd gehandeld heeft. Kees wordt dus juridisch 'gerechtvaardigd' oftewel 'rechtvaardig verklaard', omdat de feiten bewijzen, dat Kees werkelijk *rechtvaardig is* (in deze zaak)! De rechter rekent Kees geen rechtvaardigheid toe, maar spreekt slechts officieel uit wat Kees al was: rechtvaardig!

Als een rechter iemand rechtvaardigt, spreekt hij uit wat hij na onderzoek en op grond van dat onderzoek constateerde: deze persoon heeft (in de zaak) juist gehandeld en heeft de gerechtigheid dus aan zijn kant. Hij wordt rechtvaardig verklaard (gerechtvaardigd) omdat hij echt rechtvaardig handelde of was!

Dit is de *normale* betekenis van het werkwoord 'rechtvaardigen' (Grieks: '*dikaioo*')⁴. Zulk beoordelen (al of niet 'rechtvaardigen') doen we ook buiten een officiële rechtbank. Dan 'rechtvaardigen' we iemand wel of niet op grond van de feiten. Als dat laatste niet het geval is, is het oordeel oneerlijk.

De normale betekenis van '*dikaioo*' is dus niet: *rechtvaardigheid geven aan iemand die onrechtvaardig is; achter iemands naam 'rechtvaardig' zetten terwijl die persoon het niet wezenlijk is*. Een rechter verandert de feiten niet, maar brengt ze boven tafel! Hij *verklaart* iemand rechtvaardig, *omdat gebleken is dat die persoon het is!*⁵

Recht is: overeenkomstig de feiten.

Het is erg belangrijk, dat een rechter eerlijk en onpartijdig onderzoek doet. Als een rechter zich laat omkopen en schuldigen rechtvaardigt en onschuldigen veroordeelt, dan doet hij iets waar God een afkeer van heeft. God vervloekt mensen die dat doen (Jes 5:22,23). Oneerlijk

² Het 'Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament' II stelt op p. 219 zelfs, dat het gebruik 'tegengesteld aan het vertrouwde gebruik in de rechtbank' is, maar de argumentatie overtuigt niet.

³ O.a. J. van Bruggen wijst hierop in *Paulus*, p. 276-285 en in *Galaten*, p.51. Tom Wright wijst in *Paulus van Tarsus* op scheefgroei en roept op om de wetenschappelijke lenzen weer scherp te gaan stellen (p. 23).

⁴ Zie ook TWzNT II, p. 215ev s.v. '*dikaioo*' en in andere woordenboeken.

⁵ Tom Wright zegt in zijn *Paulus van Tarsus* p.100ev: 'Gerechtigheid is niet iets wat in de rechtszaal kan worden overgedragen. We maken een denkfout als we ons voorstellen dat de beklagde op een of andere manier de gerechtigheid van de rechter ontvangt. Zo kun je niet met taal omgaan'

recht is Hem een gruwel (Ex 23:1-3,6-8; Spr 17:15,26). Alle mensen moeten Gods beeld vertonen en dus recht over anderen spreken en oordelen. Zo zal God uiteindelijk iedereen beoordelen – overeenkomstig de feiten⁶.

De hele Bijbel zegt: rechtvaardigen worden gezegend en wettelozen gaan hun ondergang tegemoet (tenzij ze zich bekeren). Voor beide uitkomsten staat God garant.

Paulus zegt in Romeinen 2: *‘Wij weten dat God mensen die zonden doen terecht veroordeelt (2). God beloont ieder mens naar zijn daden. Aan wie het goede doet en daarin volhardt, ... schenkt Hij het eeuwige leven. Maar wie handelt uit geldingsdrang, de waarheid niet eerbiedigt en zich laat leiden door onrecht, straft Hij met zijn toorn en woede. Iedereen die het slechte doet wacht leed en ellende ... Iedereen die het goede doet wacht glorie, eer en vrede (6-10). Niet wie de wet slechts aanhoort zal voor God rechtvaardig zijn, maar wie de wet naleeft (13). Dit alles zal blijken op de dag waarop God door Christus Jezus oordeelt over wat er in de mens verborgen is (16)’.*

God zal publiek en ‘verifieerbaar’ onze daden aanvoeren als bewijs voor zijn beoordeling, want het geloof blijkt in de werken⁷. Hierin stemmen Paulus en Jakobus overeen met Jezus. Onze daden bewijzen wie we (innerlijk) zijn. Paulus zegt dan ook simpel: *‘Wij moeten allen voor de rechterstoel van Christus verschijnen, zodat ieder van ons krijgt wat hij verdient voor wat hij in zijn leven heeft gedaan, of het nu goed is of slecht’* (2 Kor 5:10). ‘Rechtvaardiging door geloof’ betekent dus nooit, dat onze werken bij de rechtvaardiging niet belangrijk zijn, zoals de Catechismus suggereert (Zd 7,23,24). Integendeel, zij fungeren dan als de objectieve bewijzen en als voorwaarden voor onze ingang in het feest van onze Heer!⁸.

*Een fundamentele regel bij exegese is, dat we uitgaan van de ‘normale of gangbare’ betekenis van woorden. Slechts als de context ons ertoe dwingt, mogen we een afwijkende betekenis overwegen. Studie omtrent het gebruik van ‘dikaioo’ levert mijns inziens geen tekst in de Bijbel op, die dwingt een andere dan de normale betekenis te overwegen. Daarom is de conclusie: Als God mensen ‘rechtvaardigt’ of ‘rechtvaardig verklaart’, dan gaat het om mensen, die Gods genadige roepstem hoorden en zich hebben bekeerd. Dankzij Gods Geest leven ze nu voor Hem en dat blijkt in hun daden. Deze daden bewijzen hun veranderde houding. Dáárom verklaart God als Rechter zulke mensen rechtvaardig – omdat ze het dan ook daadwerkelijk zijn!*⁹

In de Psalmen vragen mensen zelfs of God hen eerlijk op het punt van hun rechtvaardigheid wil onderzoeken, als pleitgrond bij hun bidden (bv 17; 26; 139)!

12.2. Wat is geloof? Geloven?

Het evangelie is Gods reddende kracht, *voor allen die geloven* (Rom 1:16). Zonder geloof zal het krachtige evangelie niet reddend werken. Zoals een goede betaalpas je geen geld brengt zonder pincode. **Het geweldige evangelie doet zonder geloof niets!**

Ditzelfde gold voor de wet, het Jood of besneden zijn, pascha vieren of offers brengen. Ook vandaag geeft de Bijbel, kerklid zijn, gedoopt zijn of Avondmaal vieren geen enkele winst als er geen geloof is (Rom 2:28ev). Geloof was en is altijd onontbeerlijk.

Geloof maakt je anders.

Als iemand gaat geloven gebeurt er veel:

⁶ Zie bijvoorbeeld Matteüs 25.

⁷ Zie Mat 25:31v. Zie ook John Stott in *De boodschap van Romeinen* (BSV), p. 95,96.

⁸ Schuldbelijdenis en bekering zijn geen prestaties of verdiensten! Maar wel daden, waarmee de persoon zelf zijn zonden afkeurt en wegdoet. In reactie daarop wil God er ook niet meer mee rekenen! Dat gold ook voor de moordenaar naast Jezus op Golgotha (Luc 23:42).

⁹ De Reformatorische invulling van het werkwoord 'rechtvaardigen' is hiermee als onjuist afgewezen.

- Je hebt God leren kennen en weet je in alles afhankelijkheid van Hem.
- Je vertrouwt Hem als jouw Koning en Vader, die voor je zorgt met liefde.
- Je weet dat je nog veel moet leren en zoekt Gods onderwijs en kracht.
- Je weet: als God werkelijk iets van je vraagt, stelt Hij er ook de kracht voor beschikbaar – zodat je het ook kunt doen.
- Je hebt een nieuw levensdoel: Gods koninkrijk en de gerechtigheid die daar bij hoort.
- Je weet dat je relatie met God belangrijker is dan al het andere in dit leven.

Zo is er nog meer te noemen. Maar dit geeft al voldoende aan, dat geloven een mens totaal verandert. Je neemt een andere houding aan. Je wilt *met God* en *voor God* leven in alles. Je leeft ook uit kracht van God en naar Hem toe – net als Jezus. Hij leefde volkomen in en met dit geloof.

Geloof maakt je een rechtvaardige.

Door deze andere houding naar God, naar medemensen, naar de schepping en naar jezelf, ontstaat een relatie met God, die open is voor groei naar de volmaaktheid. Die groei wil God je *dan* al verder geven. De goede en open houding is jouw rechtvaardigheid of gerechtigheid voor God¹⁰. Je bent dan een ‘arme van geest’ die zich graag wil laten vullen met Gods wijsheid. Eigenwijsheid leg je dan af. Je volgt Hem.

Toewijding aan God is in OT en NT altijd kenmerkend voor gelovigen (net als bij Jezus).

Gelovigen laten zich door God opvoeden en leiden naar geestelijke volwassenheid. Wie zo’n houding of gezindheid heeft, is een rechtvaardige, ook al heb je de hemelse rechtvaardigheid nog niet volmaakt. Wie niet zo leeft, is een goddeloze in Gods ogen (Psalm 1).

Geloof verandert een onrechtvaardige (iemand die *niet* voor God leeft) in een rechtvaardige (iemand die *wel* voor God leeft). Door geloof vertrouwt je op God en zijn hulp aan en zo ga je en kan je leven en werken voor Hem.

Geloof is altijd een vrijwillige keus van de mens.

We worden opgeroepen tot geloven. God roept via Woord, geweten of hoe dan ook, en geeft dan ook de kracht om te reageren. Anders kunnen we niet kiezen. **God is dus altijd de eerste, maar daarna moeten mensen kiezen.** Natuurlijk kan God onwillige mensen dwingen tot geloof en hen tegen hun zin in veranderen. Maar zo werkt God niet. Hij is liefde en bij liefde hoort een sfeer van vrijwilligheid en keuzevrijheid. God dwingt niemand Hem lief te hebben. Hij wil geen robots of slaven. Wie niet *wil* geloven blijft een onrechtvaardige. Maar zo gauw een onrechtvaardige zich op Gods roepen bekeert, wordt het totaal anders. Dan constateert God: ‘er is een andere houding; deze mens wil een vriend van Mij zijn, met Mij meewerken en de hemelse gaven daarvoor ontvangen en gebruiken’. Dan *is* die persoon in Gods ogen een rechtvaardige, want die persoon heeft de houding van een rechtvaardige aangenomen. Dat was bij Henoeh zo en ook bij Noach, Abraham, David, Petrus, Paulus, enz. Door het geloof kiezen mensen voor een leven met God en ontstaat er verzoening en is er ook vergeving.

Het geloof is *een gave van God*, zegt Efeziërs 2:8. Want God biedt deze gave aan, als Hij mensen roept of laat roepen. Dan stelt Hij kracht beschikbaar, zodat die persoon *kán* komen en geloven. Zo is geloof voor 100% een gave van God. Tegelijk moeten mensen die gave aanpakken en gebruiken. In de eerder genoemde vergelijking: God geeft de pas *en* de pincode, maar *de mens* moet die code intoetsen.

¹⁰ Dit zijn in de Bijbel woorden die de relatie of houding tegenover de ander beschrijven. Net als ‘volmaakt’ en ‘onberispelijk’ (bv Job 1:8; Ps 18:21-27; Luc 1:6; Joh 1:47). Iemand kan rechtvaardig, volmaakt of onberispelijk zijn, terwijl hij (nog) niet op het hoogste niveau of ‘hemels’ leeft. Een rechtvaardige groeit in rechtvaardigheid, en een volmaakte groeit in volmaaktheid (cf. Fil 3:15 met 3:12; Opb 22:10).

Is God dan afhankelijk van de keus van mensen? Ja! Dat is Gods eigen keus. Hij laat volgens de Bijbel de gang van de geschiedenis mee bepalen door de keus van mensen. Dat maakt God niet kleiner. Integendeel. Hij is zo machtig, dat Hij zijn plannen kan realiseren, ook al loopt het niet volgens zijn planning. De Almachtige kan het risico aan, dat mensen anders doen dan Hij wenst. Hij vindt in grote creativiteit altijd een weg om toch tot zijn doel te komen, desnoods *door van stenen kinderen voor Abraham te maken* (Mat 3:9).

Geloof is werkelijk voor 100% een aanbod/geschenk van God. *Geloven* is tegelijk voor 100% een vrijwillige daad van de mens. Een prachtig samenspel, bedacht door onze Schepper.

Geloof is geen prestatie of verdienste maar ‘werkt’ wel.

Gelovigen zien zichzelf als schepselen: machteloos en kwetsbaar. Ze moeten alles ontvangen van God en zich laten zegenen. Met alle gaven willen ze leven voor God. Een andere houding tegenover God is ongepast of on(te)recht!

Zo worden gelovigen *vaardig voor het recht*, want God stelt hen in staat rechtvaardig te leven. Royaal noemt God zulke mensen al vanaf het begin rechtvaardig. Hij laat in hen de vrucht van de Geest groeien. Gelovigen werken met de liefde en kracht die God in hen geeft. Het is net als met ademen. De kracht ervoor is gegeven door God en we ademen. Wie zegt: door mijn ademen ‘verdien ik’ het leven, is een dwaas.

Gelovigen doen goede werken, maar wie dat betitelt als verdienen is net zo’n dwaas. Dan heb je van het bijbelse geloof niets begrepen. *Verdiene is totaal niet aan de orde.*

Geloof is iets relationeels en kan dus groeien.

‘Geloof’ en ‘rechtvaardig zijn’ is bijna identiek: ‘de gelovige is gehoorzaam en de gehoorzame gelooft’¹¹. Geloven is nooit slechts het be-amen van een paar waarheden.

Geloven is: God vertrouwen en wandelen met Hem. Geloof is vanaf het begin: reageren op God. Daarna groeit het via reacties op Gods spreken. Doordat Hij wijsheid, hulp en kracht geeft, maakt Hij het mogelijk dat de mens zichzelf reinigt en heiligt tot al verdere toewijding en eenheid met Hem. En het geloof wordt sterker. Zo is de rechtvaardigheid ‘uit’ geloof en ‘tot’ geloof en begrijpen we Romeinen 1:17.

‘Het evangelie een kracht Gods tot behoud voor ieder die gelooft ...Want gerechtigheid Gods wordt daarin geopenbaard uit geloof tot geloof, gelijk geschreven staat: De rechtvaardige zal uit geloof leven’. (NV51).

De goede houding is leven ‘*uit geloof*’ of in/met vertrouwen op God. Als God dat ziet, ben je rechtvaardig voor Hem en zal Hij je verder zegenen en helpen. Dat leidt tot sterker geloof en zo komt het ‘*tot geloof*’. Zo ontstaat er steeds meer een hoger of krachtiger léven. ‘*De rechtvaardige zal leven uit geloof*’. De gelovige wordt al meer rechtvaardig en de rechtvaardige al meer gelovig. Vertrouwen op God maakt je ‘vanzelf’ tot een rechtvaardige, want je gelooft dat Gods hulp er is om te leven voor Hem.

Rechtvaardigheid - dezelfde houding bij verschillend niveau.

Geloven is altijd de weg geweest waardoor mensen rechtvaardig worden. Maar er is wel verschil in inhoud. Geloven is reageren op God en zijn spreken. Maar zijn spreken was in de ene tijd meer of diepgaander dan daarvoor, zowel wat betreft beloften als wat betreft opdrachten:

- God gaf beloften en *enkele opdrachten* aan Adam; iets meer aan Abraham.
- God gaf meer concrete beloften en *veel meer opdrachten* (wetten) bij de berg Sinäi.

¹¹ D. Bonhoeffer schrijft in *Navolging*, p. 37: ‘Alleen de gelovige gehoorzaamt en alleen de gehoorzame gelooft’. Wie geloven en gehoorzamen scheidt, maakt het geloof kapot en de genade tot iets goedkoops. Zo is het ook met geloven en rechtvaardig zijn.

- God geeft nog meer geestelijke beloften en *diepgaandere opdrachten* via Jezus. *De houding* van het geloof is altijd toewijding, maar *de inhoud* van het geloof is vermeerderd (en ook wel gewijzigd)¹². De gevraagde rechtvaardigheid kwam op hoger of dieper niveau doordat God zijn wil verder openbaarde, maar bij alle verschil bleef het geloof (= vertrouwen en dus ook gehoorzamen) het punt waar het om gaat. Adam en Abraham werden net zo goed *door of via geloof* rechtvaardig als Mozes en Paulus en allen na Pinksteren. 'Door geloof rechtvaardig (of gerechtvaardigd) worden' is niet nieuw. Het nieuwe van het NV is: 1. de intensere eenheid met God en de intensere kracht en liefde die daardoor beschikbaar is; en 2. de uitbreiding naar alle volken (zie hoofdstuk 9). *Geloof vertrouwt op God en werkt met Gods kracht*. Rechtvaardigheid is daarom *altijd* het bewijs van het geloof. Zonder rechtvaardigheid is het geloof waardeloos of dood. Geloven stempelt of kleurt je leven rechtvaardig, maar naarmate de inhoud van het geloof minder of meer is, zal ook het besef van wat rechtvaardigheid is minder of meer zijn.

'Door geloof alléén' is niet Bijbels.

De uitdrukking 'rechtvaardig door geloof *alleen*' ('sola fide') klinkt vertrouwd, maar komt nergens letterlijk in de Bijbel voor! Deze uitdrukking heeft Luther gemaakt. Hij maakte het geloof los of onderscheiden van ons gedrag. Het geloof verhief hij boven de werken. De werken waren wel een vervolg op het geloof, maar zouden in feite niet meer belangrijk zijn voor ons behoud. Want *geloven* is bij hem niet 'bij alles vertrouwen op God en op Gods hulp en daardoor rechtvaardig leven'. Geloven is volgens Luther: steunen op het plaatsvervangend werk van Jezus. Dat werk van Jezus redt ons, zo leerde hij. Onze werken voegen daar niets aan toe of doen daar niets van af. Geloven is bij Luther in feite versmald tot het beamen van de waarheden (a) dat jij een zondaar bent en (b) dat Jezus voor jouw zonden stierf en (c) dat God ons daarom wil vergeven.

Dit klinkt vertrouwd, maar kunnen we geloof en werken zó tegenover elkaar zetten of van elkaar losmaken? Paulus zegt toch ook, dat *geloof zonder werken dood* is (zoals Jakobus 2:17) als hij zegt dat geloof *werkt* door de liefde (Galaten 5:6). Geloven in Jezus is: werken met de kracht die Jezus schenkt en daardoor handelen als een rechtvaardige!

Paulus contrasteert geloven en werken weleens, maar dan stelt hij '*het vertrouwen op Jezus en zijn helpende kracht met het daaruit (vanzelf) voortvloeiend gedrag*' tegenover '*het geloof in de kracht van uiterlijke ceremonies (besnijdenis e.d.)*' – alsof dat laatste je kan redden. Verder lijkt Paulus ook (met Jezus) te zeggen, dat het leven met Jezus '*ethisch hoger*' is dan het leven op het lagere niveau van de wet mogelijk was. Na Pinksteren is de rechtvaardigheid op het OT-niveau van de wet niet meer voldoende (Romeinen 12:1).

Bij alle begrip voor de strijd van Luther tegen de wantoestanden in de Roomse kerk in de 16^e eeuw, zou Paulus waarschijnlijk bij het theologische standpunt van Luther de wenkbrauwen omhoog getrokken hebben. Voor hem was er geen enkele aanleiding om over 'door geloof *alleen*' te spreken, want geloof is bij Paulus nooit los van gedrag – het een kan zelfs niet zonder het ander. Bij geloof (in Jezus) of vertrouwen (op Jezus) horen werken. Zonder dat is er volgens de Bijbel geen vertrouwen of geloof sprake.

Luther leerde, dat de werken niet funderend zijn voor ons behoud. Funderend is het geloof alleen. Jacobus, Paulus en Jezus zouden dit waarschijnlijk ontmaskeren als een vals dilemma! De uitdrukking 'alléén door geloof' moeten we wegdoen. Deze uitdrukking zet mensen op een verkeerd been¹³. En Paulus wordt er moeilijk en onbegrijpelijk door.

¹² In dogmatische termen: het 'fides qua' is hetzelfde (het geloof *waarmee* geloofd wordt) en het 'fides quae' kan wijzigen (het geloof *dat* geloofd wordt).

¹³ D. Bonhoeffer toont mijns inziens overtuigend aan in *Navolging*, hoofdstuk 1, hoe deze misvatting de kostbare genade vervormd heeft tot goedkope genade en zeer veel mensen afleidt van het ware geloof.

12.3. Rechtvaardigt God goddelozen? - Romeinen 4:5.

Als zondaren zich bekeren en zich overgeven aan Gods leiding, nemen ze een rechtvaardige houding aan. Dan verklaart God hen rechtvaardig, omdat ze het *zijn*. Het is onjuist hen dan nog zondaars te blijven noemen. De Bijbel doet dat ook niet (zie Ezechiël 18, Psalm 1; enz.). Het is goed om op dit punt ons taalgebruik aan de Bijbel aan te passen.

Een goddeloze is na bekering geen goddeloze meer. Terugkijkend kun je dan wel eens zeggen: *'God rechtvaardigt goddelozen'*. Maar deze *'oneliner'* benadrukt dan Gods genade. Hij staat letterlijk in Romeinen 4:5 en betekent: **God rechtvaardigt goddelozen, die zich bekeren en daardoor geen goddelozen meer zijn, maar rechtvaardigen**. Dat dit bedoeld is blijkt uit het feit dat er nooit in de Bijbel staat, dat God goddelozen, die goddeloos *willen blijven*, rechtvaardig verklaart¹⁴. God verklaart geen schuldigen onschuldig, als zij in hun zonden blijven (Ezechiël 18:21-24). Dat gaat in tegen het getuigenis van de hele Schrift en tegen het recht dat God ons leert¹⁵.

12.4. Gerechtigheid van God.

O.a. in Romeinen 1:17 en 3:21 wordt gesproken over **'Gerechtigheid van God'** of **'rechtvaardigheid van God'**. Velen menen dat hiermee een kenmerk van Gods karakter aangegeven wordt: een eigenschap (of deugd) van God. Dat is juist, maar we kunnen het hier niet toe beperken. Want de Schepper en Onderhouder van de wereld wil, dat die geestelijke eigenschap ook kenmerk wordt van mensen. Hij wil mensen er mee vullen. **Deze gerechtigheid van God is dus 'in' maar komt ook 'uit' en 'door' God in mensen**. Hij wil mensen daarin laten delen. Hij schiep de mens naar zijn beeld en gelijkenis, dat is (ook) *in ware gerechtigheid en heiligheid* (Efeziërs 4:24; Kol 3:10). In Johannes 1:14 blijkt dit *de heerlijkheid van God: vol van goedheid en waarheid*. Maar de mens heeft deze heerlijkheid (en het groeien daarin) afgewezen door naar Satan te luisteren. Zo werd hij onrechtvaardig, vol wantrouwen, angst en zorg. We missen nu die heerlijkheid of gerechtigheid Gods in ons (Romeinen 3:23)¹⁶.

God is er steeds weer op uit mensen toch weer in zijn gerechtigheid te laten delen, zodat zij rechtvaardigen worden. God *heeft* dus rechtvaardigheid, maar *geeft* het ook. Mensen krijgen het aangeboden en kunnen zich zo ook rechtvaardig laten maken. Zo krijgen ze een gerechtigheid, die bij God past: de gezindheid van het Koninkrijk van God.

De mens kan zichzelf die gerechtigheid niet geven. Alleen God kan deze heerlijkheid aanbieden en schenken. En Hij doet dat steeds door zijn Woorden en zijn Geest. **'Gerechtigheid van God'** kun je dan ook goed weergeven met **'goddelijke of hemelse mentaliteit'**. God is de bron van deze rechtvaardige mentaliteit. De engelse NIV vertaalt met **'righteousness from God'**. Het is net als in uitdrukkingen als **'het Koninkrijk van God'** of **'het**

¹⁴ Het is onbijbels, als op grond van Romeinen 4:5 gezegd wordt, dat iedere gelovige dus tegelijk nog altijd een goddeloze (of zondaar) is. Men rekent dan niet met wat bekering is of wat geloven met een mens doet. We worden innerlijk anders: wedergeboren. De bekende uitdrukking van Luther, dat gelovigen 'simul iustus et peccator' zijn (tegelijk rechtvaardige en zondaar) is verwarrend. Een gelovige is geen zondaar (iemand die in zonden leeft en er aan vasthoudt)!

¹⁵ Zie bv Psalm 5:5-7 en Openbaring 21:8. Romeinen 4:5 zelf wijst op het geloof als de weg, ook voor de goddeloze (NBV vertaalt 'asebès' ten onrechte met 'schuldige'). Als je niet met bekering rekent wordt Rom 4:5 een probleem. Zoals bij John Stott in *'De boodschap van Romeinen'* (BSV), p. 126ev: 'Geen stelling in Romeinen laat je zo schrikken als de uitspraak dat God de goddeloze vrijspreekt ... Hoe kan Paulus in hemelsnaam beweren dat God doet wat Hij anderen verbiedt te doen?'. Stott zoekt antwoord in de leer van de plaatsvervangende betaling. Maar de oplossing is veel eenvoudiger en staat in de tekst zelf! Ook bij H. Bavinck, G.D.IV par. 473-475 blijkt hoe de geloofsleer moeilijk wordt door een verkeerde exegese van Romeinen 4:5.

¹⁶ NBV vertaalt in Romeinen 3:23 *'doxa'* ten onrechte met 'nabijheid'.

geloof van Jezus' (Romeinen 3:22). Dan is duidelijk ook bedoeld, dat het koninkrijk '*uit*' God en het geloof '*uit*' Jezus is¹⁷. God maakt met zijn eigen rechtvaardige gezindheid mensen rechtvaardig, doordat die rechtvaardigheid van Hem *uit* (of bij Hem vandaan) *in* mensen komt. **Zijn Geest vult hen met wijsheid en kracht. Zo wordt de gerechtigheid van Gods karakter ook kenmerk van ons karakter.**¹⁸

De gerechtigheid van God wordt op aarde openbaar in mensen die rechtvaardig gaan leven. Zo wordt ook Gods toorn openbaar in mensen, die als onbekeerlijke zondaars leven en een verterende houding naar elkaar toe krijgen: mensen worden wolven voor elkaar (zie Romeinen 1:18-31; let vooral op 'daarom' of 'omdat' in 1:24,26,28). God geeft hen aan allerlei kwaad over! Zo gaan òf kwaad òf rechtvaardigheid mensen kenmerken.

12.5. Wat is leven als rechtvaardige?

Onbekend?

Rechtvaardig leven betekent in de Bijbel niet, dat je feilloos, perfect of zonder zonden bent. Het betekent, dat je loyaal aan God bent en Hem en zijn woorden hoog acht¹⁹. Voor een gelovige is gehoorzaamheid normaal (Psalm 1), want geloven en toewijding horen bij elkaar. Is zo leven als rechtvaardige hier op aarde mogelijk? Helaas denken velen dat het niet kan omdat je altijd een zondaar blijft. Sommigen zien het zelfs als een kenmerk van geloof, dat je jezelf als zondig ziet. Er is veel onkunde over de geestelijke eenheid met Jezus en veel christenen kennen het onderscheid niet tussen 'willens en wetens zondigen' en 'per ongeluk zondigen'. Door deze lacunes in Bijbelkennis blijft het leven als een rechtvaardige onbekend, onbegrijpelijk en ongrijpbaar.²⁰

Opzettelijk – onopzettelijk.

Al eerder – in hoofdstuk 3 en 4 – zagen we, dat er een groot verschil is tussen '*in zonden vallen, struikelen*' (voordat je beseft dat het zonde is) of '*in zonden gaan liggen*' (weten dat iets zondig is maar het dan toch doen). Het laatste is veel ernstiger dan het eerste. Dit onderscheid 'per ongeluk' of 'bewust' komt veel voor in de Bijbel. Ook komen wij het vaak tegen in ons dagelijkse leven. Denk aan rechtspraak, opvoedingssituaties of als iemand een ander pijn doet. Wie niet met dit verschil rekent, doet zomaar onrecht.

Dit onderscheid speelde ook een rol bij Paulus. Hij vervolgde de gemeente van Jezus. Hij deed dat niet als een goddeloze, brutale, slechterik, maar als een blinde. Hij dacht zelfs God daarmee een dienst te bewijzen (Galaten 1:14). Vurig wilde hij het goede, maar deed het kwade (Romeinen 7; Handelingen 22:3,4). Maar God zag dat en was hem genadig, '*omdat Paulus door zijn ongeloof niet wist wat hij deed*' (1 Timoteüs 1:13).

Zo zondigen rechtvaardigen zeker wel (soms zelfs grof), maar ze kiezen daar niet bewust voor. Ze doen het onwetend, uit onkunde of per ongeluk. Ze herkennen het na korte of langere tijd als zonde of misschien wel nooit. God ziet hun gezindheid en rekent daar als Vader genadig mee.

¹⁷ J. van Bruggen spreekt over 'transformeren tot goddelijke glorie', hoewel hij het 'geloof van Jezus' leest als 'het geloof in Jezus'. Zie zijn *Romeinen* (CNT) op Romeinen 3:22.

¹⁸ Anders dan o.a. J. van Bruggen, die 'gerechtigheid Gods' wil beperken tot Gods eigenschap (a.w. Excurs 3, p. 246ev). Met John Stott (a.w. p.71) begrijp ik niet, waarom uitleggers maar één betekenis aan dit begrip willen geven. Is dat niet krampachtig?

¹⁹ Ezechiël 18 en 33 en veel Psalmen. Zeer helder is F. van Deursen, *Psalmen I* in de serie 'De Voorzeide Leer' (deel Ij). Zo ook A. Janse: *Van de rechtvaardigen* en J. Ridderbos: *Abraham, de vriend Gods*.

²⁰ Ook over wedergeboorte bestaat daardoor veel vaagheid en dus onzekerheid.

Onopzettelijk zondigen of per ongeluk in zonden vallen, stelt ons wel schuldig (net als bij ongelukken, die we niet expres veroorzaken). Maar als we zo zondigen, noemt onze Vader ons geen onrechtvaardigen, zondaars of goddelozen²¹.

Voor onopzettelijke zonden ligt de vergeving al klaar. Dat onderwees God vroeger al in de offerdienst (3.3). Zulk zondigen is geen blijk van opstandigheid en maakt de relatie met God niet stuk. Bij willens en wetens zondigen is dat wel het geval (Hebreeën 10:26ev)²².

'Rechtvaardig leven' is dus niet volmaakt of perfect leven, maar wel van harte op God gericht en loyaal toegewijd aan Hem (en in het NT aan Koning Jezus).

Wat kenmerkt je leven?

Hoewel niet zonder zonden, worden Noach, Abraham, Job, David en anderen royaal als rechtvaardigen getypeerd in de Schrift. Zondigen kenmerkt hun leven niet. Kenmerkend voor hen is hun vertrouwen op God, hun trouw, toewijding en gehoorzaamheid. Tegen God in gaan is niet hun gewoonte. Liever lijden ze pijn of verdriet dan dat ze zondigen! Ze voelen het als een voorrecht, dat ze vrienden van God mogen zijn. Zij vertrouwen Hem en doen wat Hij wil, ook als het gevaarlijk of moeilijk is. Ze durven uit de toon te vallen en anders te doen dan de massa. Het geloof typeert hen.

Zo leven kan, want God geeft in zijn genade de kracht ervoor! Natuurlijk ziet God veel meer zonden, fouten en tekorten dan wij²³. Maar als je God vertrouwt en Hem overeenkomstig het inzicht wat Hij jou geeft, wilt volgen – dan is God royaal en ben je voor Hem een rechtvaardige. Dan is het immers met jouw hart in orde is. **Geloof en toewijding bepalen of iemand voor God een rechtvaardige is of niet.**

Paulus omschrijft deze levensstijl als *'we willen niet langer voor onszelf leven maar voor Jezus'* (2 Korintiërs 5:15). Onze innerlijke drijfveer of motivatie is niet meer ons eigen belang of onze eigen eer. Nee, we leven voor Gods Naam, Koninkrijk en wil. Ook al slaan we de plank wel eens mis. Wie een medemens alleen beoordeelt op zijn foute daden en tekortkomingen en niet rekent met het hart, wordt liefdeloos²⁴. Liefde rekent met iemands motieven en drijfveren. God ook.

Kortom: *Uit geloof of door geloof* betekent, dat het via toewijding gaat. Via geloof, door liefde *werkend* (Galaten 5:6).

12.6. Wat is verzoening? Verzoenen?

Eenzijdig of tweezijdig?

Verzoening is volgens Nederlandse woordenboeken: 'de vrede herstellen; de vijandschap doen eindigen'. Er ontstaat een andere houding *naar elkaar* toe.

Dit wederzijdse is essentieel, maar veel theologen lijken hier geen aandacht voor te hebben. Bij 'verzoening door voldoening' doet Jezus alles. Hij betaalt plaatsvervangend onze schuld en daardoor is er redding *buiten ons om*. Maar dat kan niet bij verzoening! **Er lijkt blindheid voor het feit dat wij moeten veranderen. Aan ónze kant zit immers het grote probleem. Wij**

²¹ Alleen als we met dit onderscheid tussen twee soorten zonden rekenen, is het te begrijpen hoe de Bijbel kan zeggen, dat mensen onberispelijk en rechtvaardig zijn en naar al Gods geboden wandelen (bv Job 1:8 en Lucas 1:6). Dankzij dit onderscheid kunnen we ook beoordelen of we zelf zo leven en zo door God gezien worden. Niet (willens en wetens) zondigen is het kenmerk van wedergeboorte volgens 1 Johannes 3:9,10.

²² Meer hierover is te vinden op mijn website: www.jezusinons.nl.

²³ Dat blijkt in Jesaja 6. De trouwe profeet Jesaja komt in Gods licht en schrikt van zijn eigen zondigheid. Dat zullen we allen beleven, als we bij God komen, maar God vergeeft al die onbekende zonden royaal en maakt daar geen verwijt over. Hij vraagt niet het onmogelijke: niet bekende zonden wegdoen.

²⁴ Gelukkig kent ook het Nederlandse wetboek van strafrecht veel variaties van (on)opzettelijk overtreden van de wet. Als u een politieagent in uw kennissenkring hebt, kunt u vragen om een kopie van de betreffende bladzijden uit het wetboek die hierover gaan. Zo ben ik er ook aan gekomen.

zijn zondig, egocentrisch! *Wij moeten rechtvaardig, heilig, eensgezind met God worden.*

Verzoening van twee partijen in een persoonlijke relatie houdt in, dat de wederzijdse harten eensgezind of eenswillend worden. Er moet eenheid ontstaan.

Zakelijk of persoonlijk?

In een zakelijke relatie is een schuldbetaling soms voldoende. Als een klant van een energiebedrijf z'n rekeningen niet betaalt, is hun relatie verstoort en stopt de levering. Voor 'verzoening' is betaling dan voldoende – ook al doe je het met geweldig veel tegenzin. Als je betaald hebt, gaat de toevoer weer open, zelfs al zou je het energiebedrijf een walgelijk bedrijf vinden, want zakelijk is het in orde. Het maakt zelfs niet uit of je de schuld zelf betaalt of dat een ander dat voor je doet. De relatie is immers afstandelijk; er is slechts een contract. *In een persoonlijke relatie*, zoals tussen ouders en hun kinderen of in een huwelijk, ligt het totaal anders. Die relatie is veel dieper. Dan worden relatieverstoringen niet hersteld met een betaling of een vergoeding. Betaling is dan zelfs niet essentieel. Het gaat om de harten. Is er wederzijds weer een basis van liefde en vertrouwen? Kun je rekenen op wederzijdse trouw, inzet en toewijding? Als dat er weer is, is het zelfs mogelijk schulden 'genadig' kwijt te schelden of alles wat verkeerd en pijnlijk was te vergeven.

De Bijbel vergelijkt Gods relatie met ons met de relatie van vader en kinderen of van man en vrouw. Het gaat in het verbond van God met mensen om de wederzijdse houding. Schulden en straffen worden bij verzoening (echte bekering) uit liefde (gewoon royaal) weggedaan²⁵. Dat zien we steeds gebeuren, al vanaf Genesis 3. God scheldt *bij bekering en hernieuwde toewijding* alle schuld kwijt en vergeeft de zonden waarmee mensen Hem vroeger gekwetst hadden.

Een groot probleem bij 'verzoening door voldoening'.

Moet er eerst een prijs of compensatie betaald worden voor onze verzoening? Dit lijkt er op als gezegd wordt, dat Jezus kwam om Gods toorn over onze zonden te dragen of te stillen. Dat roept de vraag op: moest *God* dan innerlijk naar ons toe welgezind gemaakt worden? Zitten er dan in Gods wezen *tegenstrijdige* krachten die botsen? Zijn toorn en liefde; rechtvaardigheid en barmhartigheid? Moet God in feite via Jezus *met zichzelf* verzoend worden? Brengt God via Jezus een innerlijke spanning *in zichzelf* tot rust voordat Hij kan vergeven? Dit leerde Calvijn en het is ook in de Gereformeerde belijdenissen vastgelegd.²⁶ Terecht protesteren velen hiertegen. *Het probleem van God met ons wordt gemaakt tot een probleem van God met zichzelf en in zichzelf. Is dat juist?* Zou er zo'n heftige spanning of tegenstrijdigheid in God zelf zijn, dat Hij dáárom zijn Zoon laat lijden en sterven? Geeft de Bijbel ons aanleiding om zo over God te denken?

Bij zo'n noodzakelijke 'Umstimmung Gottes' zou God zijn Zoon (of in Jezus Zichzelf) slaan om zo te voldoen aan zijn eigen innerlijke verlangen naar straf (of wraak). *Kan dit 'rare' idee*

²⁵ Dat de aard van een relatie essentieel en bepalend is voor de manier van verzoenen na een breuk, maakt Vincent Brümmer helder in *Ultiem geluk*.

²⁶ Calvijn zegt in *Institutie II,16.2,3* 'dat God onze vijand was totdat Hij door Christus met ons verzoend is'. Hij spreekt over Gods toorn, wraak en haat. 'Door Christus' tussenkomst is Gods toorn gestild'. Ook de gereformeerde belijdenissen worden beheerst door dit innerlijk conflict in God. In de *Heidelbergse Catechismus* Zd 4, vr/a 11 conflicteren Gods recht en liefde. Verzoening van *dat* conflict zou dan komen via de bestraffing van Jezus (voor ons). Idem in *Nederlandse Geloofsbelijdenis* art 21: 'Jezus heeft Zichzelf in onze plaats voor zijn Vader gesteld, om door volkomen voldoening diens toorn te stillen'. Idem *Dordtse Leerregels* II,1-4. Velen redeneren zo over God. Bv Egbert Brink in *Het Woord vooraf* hoofdstuk 10 (boek voor belijdeniscatechese!) en W.J. Ouweneel, *Het zoenoffer van God*, p. 212. John Stott trekt als conclusie: 'Zo gaf God zelf zichzelf om ons te redden van Zichzelf' in Romeinen (BSV), p. 130.

werkelijk de verklaring van Golgotha zijn? Is er ooit iemand zijn terechte boosheid op een ander kwijtgeraakt door zichzelf of z'n onschuldige zoon te (laten) slaan?

Dit zijn onbegrijpelijke redeneringen. Nu kunnen we ons bij onbegrijpelijke zaken neerleggen door te zeggen, dat de verzoening ten diepste een mysterie of geheimenis is – zoals velen doen²⁷, maar is dat nodig? De Bijbel wijst volgens mij een betere en wel te begrijpen weg. Gods werk is wonderlijk – een mysterie zelfs - maar niet onbegrijpelijk.

De richting van de Bijbelse oplossing.

Is verzoening iets wat God *buiten ons om* met Jezus regelt? Nee. Hij doet iets *met, aan of in ons* waardoor vrede of eenheid ontstaat tussen Hem en ons! Hij verzoent *de wereld, alle dingen, ons met zichzelf* (2 Korintiërs 5:18,19; Kolossenzen 1:20).

De Bijbel zegt dus dat God *óns* verzoent en niet *zichzelf*²⁸. **God moet niet veranderen of een andere houding aannemen. Hij is altijd onveranderlijk liefdevol en goed. Het probleem van de disharmonie (of ontrouw) ligt aan onze kant: wij zijn niet in orde!**

God zond zijn Zoon niet om *zichzelf* te veranderen of iets te geven (genoegdoening of voldoening). Hij wilde zondige mensen weer zo maken, dat Hij met welbehagen, plezier met hen kan omgaan, hen kan vertrouwen en zijn heerlijkheid met hen kan gaan delen. Alles wil Hij doen om *hen* zover te brengen, dat zij vrijwillig kiezen voor Hem en zijn beeld gaan vertonen. Alleen dan ontstaat er weer verzoening, eenheid, harmonieus samenleven met God en met medemensen. Dan gaan immers liefde en betrouwbaarheid heersen.

In 2 Korintiërs 5 spreekt Paulus heel nadrukkelijk over verzoening.

2 Korintiërs 5:11-21.

Paulus wil iedereen overtuigen van het evangelie. Hij leeft als gelovige voor God en niet voor uiterlijke zaken. Wat we ook doen – zegt hij – het is om God of om mensen te dienen. De liefde voor God en mensen is motief **(5:11-14)**. Net zoals bij Jezus, die voor alle mensen gestorven is, opdat alle mensen (met Hem) zullen leven als (innerlijk) gestorvenen en dus niet meer voor zichzelf zullen leven **(5:15)**. Die boodschap wil Paulus naar allen (alle mensen!) brengen **(11)**. Jezus leefde voor God, ook al kende Hij als mens de natuurlijke neiging om het aardse belangrijker te vinden, maar Hij kruisigde zijn eigen 'ik'. Niet alleen in Getsemané en op Golgotha, maar tijdens zijn hele leven. Hij kruisigde zichzelf (innerlijk) dagelijks. Hij leefde voor Vaders wil, koninkrijk en Naam. Dat bewees Hij tenslotte tot het uiterste, toen mensen Hem zijn eer en alles afpakten en Hem vernederden door Hem naakt aan het kruis te timmeren. Jezus wist, dat God ook deze beproeving van Hem wilde om de gehoorzaamheid te leren (Hebr 5:7-10) en te bewijzen dat Hij bereid was voor God te leven en te sterven. Elk zondig verlangen sneed Hij steeds weer weg (*innerlijke besnijdenis*)! **De uiterlijke kruisiging op Golgotha bracht tenslotte zijn volkomen innerlijke toewijding helder aan het licht.** Hij bracht de les van de offers (toewijding) en van de besnijdenis (bereidheid het mes in zijn leven te zetten) in praktijk! Alles doen, wat God van je vraagt!

Waarom wilde God Golgotha?

Jezus wist: God wil dat Ik mezelf laat kruisigen en via die weg mijn uiterste toewijding bewijs. Dat is de prijs om (als mens) Koning of 2e Adam) te worden.

²⁷ Zie hoofdstuk 1. Ik meen, dat het valse dilemma (een prijs betalen aan God óf aan Satan) al overwonnen is in 10.2. Jezus moest helemaal niemand een prijs *betalen*, maar eerder een prijs voor ons *behalen* om zo onze Koning te worden en ons dan te bevrijden van zonden.

²⁸ Zo ook W.J. Ouweneel a.w. p. 207: 'In het NT is God *nooit* een vijand van de mens, maar de mens wel een vijand van God. Het NT zegt dan ook *nooit* dat God met de mens verzoend moet worden, maar wel dat de mens met God verzoend moet worden'. Hij verwijst daarbij naar andere schrijvers.

Via die weg zou Hij mensen gaan redden (Hand 2:23a,33) door hen te maken tot echte burgers van de hemel.

Vóórdát God aan Jezus alle macht in hemel en op aarde gaat geven, moet Jezus (mens geworden!) leren werkelijk voor God te leven. Hij moest gehoorzaamheid leren: trouw leren zijn, ook als het moeilijk is (Hebreeën 5:8,9). En tenslotte moest Hij tot het uiterste leren en bewijzen. Je zou Golgotha de uiterste training of oefening kunnen noemen. Tegelijk is het een eindtest, een laatste proef of examen. Is Jezus bereid zijn leven af te leggen voor God en Koning te worden voor mensen die Hem zelfs geselen en kruisigen? Gaat zijn liefde zo ver? Is zijn liefde en inzet zo goddelijk – zo groot?

Jezus werd daarom mens om eerst zelf alle neigingen tot ontrouw te leren kennen en in geloof te overwinnen. Als mens rekende Hij af met alle zondige binding aan dit leven en aan aardse belangen. Hij doodde het vlees door sterke betrokkenheid op God en het Koninkrijk! En zo werd Hij klaargemaakt om Koning te zijn. Echte kracht tot overwinning bracht Hij op aarde – dat was Gods wil. Zo leefde en stierf Jezus voor allen (**2 Kor 5:15a**) opdat Hij daarna allen door zijn kracht zou helpen voor God te leven (**5:15b**).

Gods verlangen is dat allen (alle mensen) tot geloof komen. Dat velen Gods aanbod via Jezus afwijzen is wel te verwachten maar blijft teleurstellend! Ook voor God. Johannes de Doper zei het al, dat Jezus zou dopen met de Heilige Geest. Sinds Pinksteren doet Hij dat bij de gelovigen! Hij beloofde al: jullie en Ik worden één - zoals de Vader en Ik één zijn (Johannes 14:20; 17:20-23). Hier op aarde al! Dezelfde gezindheid die in Hem is, stelt Koning Jezus in ons beschikbaar door de Heilige Geest. Mensen kunnen gaan denken en doen als Hij. Dankzij zijn kracht kunnen ook wij onszelf innerlijk besnijden, toewijden en kruisigen. Zo kunnen zondaren veranderen in mensen, die helemaal leven voor God en voor de Koning en het Koninkrijk! (**5:15**). Zo verzoent Hij ons werkelijk met God.

Eerst geestelijk sterven – dan geestelijk leven.

Jezus stierf (voor ons) aan zichzelf en leefde voor God. Sterven en opstaan was een constante geestelijke realiteit in zijn leven. Dat is ook ons leven: waar nodig sterven ook wij aan onze aardse, menselijke verlangens om te leven voor God. Dankzij de wedergeboorte die ontstaat door de kracht van Jezus in ons: nieuw leven. Zo leven we onder het kruis net als Hij. Ook wij kruisigen dagelijks onszelf als in al onze bezigheden, als toegewijde volgelingen van Jezus – door zijn kracht.

En zo kijken we vanaf nu (zegt Paulus) ook naar anderen. We letten op de toewijding en niet op wat de wereld belangrijk vindt (**2 Kor 5:16a**). Zo kijken we ook naar Jezus en nu zien we Hem pas echt (**5:16b**).

Wie vanuit aardse maatstaven naar Golgotha kijkt, ziet een verschoppeling: naakt, verworpen en vervloekt door mensen. Met de maatstaven van God zie je wat anders. Dan zie je op Golgotha dat Satan en de zonde en de angst aanjagende macht van de dood overwonnen worden. Ze kunnen Jezus niet tot ontrouw brengen. Daar op Golgotha hangt Gods krachtige Koning. De Redder van de mensheid. Hij weerstaat alle machten, krachten en verleidingen – ook eigen menselijke verlangens – en blijft trouw aan God!

Op Golgotha zie je werkelijk iets van het Koninkrijk van God in die ene mens. Hij verliest zichzelf door zichzelf actief in vertrouwen aan God over te geven of te offeren. Dit is wat het brandoffer bedoelde: in levende lijve. Zie het Lam Gods! Het Woord, de heerlijkheid van God is vlees geworden!

Wie vandaag gelooft in deze Gekruisigde Jezus (die leeft!), wordt één met Hem en zo een nieuwe schepping. Het oude leven (voor menselijke eer en aardse belangen) is voorbij. Het nieuwe is gekomen! (**5:17**). Dit alles – bijna te groot om te beschrijven, maar heerlijke en

machtige realiteit – is het werk van God! **(5:18a)**. Dit is verzoening die je kunt begrijpen. Zo werkt het dus. Dankzij de levende Jezus kunnen ook wij alle vijandschap tegen God in ons overwinnen. Wij worden totaal andere mensen. Dit bewerkt werkelijk eenheid tussen God en ons: verzoening!

Verzoening en vrede door innerlijke verandering dankzij Jezus.

Wij moeten veranderen om in vrede met God te komen. En dankzij Jezus worden we al verder veranderd (3:18). De verkondiging van Paulus heeft die verandering als doel. Verzoening door wedergeboorte **(5:17)** is de weg waarlangs God de wereld met zichzelf verzoent: mensen worden weer Gods beeld en gelijkenis. Het is mogelijk voor iedereen die wil **(5:19a)**. Op Golgotha waren God en Jezus dat verzoeningswerk aan het voorbereiden (verzoenende).

God kijkt graag over alle zonden en schuld heen om deze verzoening tot stand te brengen **(5:19b)**. Er komt een nieuwe geest in mensen; dát mag Paulus verkondigen **(5:19c)**.

Namens Jezus roept Paulus: Laat je door Jezus met God verzoenen. Hij geeft de kracht om eensgezindheid met God te worden **(5:20)**. Grijp je kans! Laat je verzoenen, redden!

'Tot zonde gemaakt' (2 Kor 5:21).

Waarschijnlijk bedoelt Paulus met deze uitdrukking hetzelfde als wat hij zegt in Romeinen 8:3: '*God stuurde Jezus in dit zondige bestaan*' (NBV).²⁹ Ons aardse bestaan wordt dan met het ene woord 'zonde' aangeduid. Dat is typerend voor dit bestaan. Ook Jezus kwam in dit bestaan dat door de zonde(macht) beheerst wordt.

Je kunt dan ook zeggen, dat Jezus in de zonde ondergedompeld werd. Met name op Golgotha kwamen onrecht, onterechte vijandschap (zonden) over Hem. Jezus was toen echt omringt door zonde, proefde en voelde overal de zonde – in allerlei woorden maar ook in de spijkers waaraan hij opgehangen werd. Hij werd zelfs behandeld alsof Hij een grote zondaar was, en zo veroordeeld en gekruisigd. Dit lijkt de beste uitleg.³⁰

God liet toe dat mensen Hem 'tot zonde' maakten en God wilde zien dat Hij dat aan kon.³¹

De kernvraag rondom Golgotha en in de verzoeningsleer is: waarom wilde God Hem 'tot zonde maken'? Waarom liet God dit kwaad van mensen toe? Het antwoord is niet moeilijk. God wilde dat Jezus *als mens* zou leren wat geloven en gehoorzamen is. Hij moest bewijzen, dat Hij voor eeuwig liefdevol en betrouwbaar is. Dat moest publiek in het leven van Jezus openbaar worden en het werd helder, juist toen mensen zo veroordelend en vijandig werden. Geen twijfel aan! Deze mens is werkelijk het Koningschap waardig: de tweede Adam. Hij heeft de prijs betaald om nu als Koning alle macht in hemel en op aarde te ontvangen. Golgotha is het bewijs en de garantie. Dit is werkelijk een nieuw begin. Deze Koning kan met zijn kracht alle zondige mensen werkelijk veranderen.

'Umstimmung' van mensen.

Het gaat God niet om een verandering in zichzelf – dat is niet nodig. Herschepping van de mensen is nodig. Dáár zat/zit het probleem. En dat gebeurt na Pinksteren wereldwijd. Jezus, de Levende Overwinnaar van de zondemachten, komt in de gelovigen om hen te laten delen in zijn overwinningsmacht. Zó wil Hij mensen bevrijden van zonden. Verleidingen zijn er nog

²⁹ 'In een vlees aan dat der zonde gelijk' (NV); 'in een gedaante gelijk aan het zondige vlees' (HSV).

³⁰ De uitleg dat 'tot zonde gemaakt' zou betekenen, dat Jezus zelf de zonde (onze zonde) werd, lijkt me onmogelijk en onjuist. Hij werd niet een daad of een opstapeling van daden van anderen.

³¹ Cf. Lukas 22:42 en pp. Ook Handelingen 2:23 zegt, dat het kwade wat mensen deden samen ging met Gods goede plan.

altijd, maar hebben geen beheersende macht meer over volgelingen van Jezus. Zij kunnen hun ego kruisigen, dankzij Jezus in hen. Zo zijn ze (in principe) al gestorven. Gekruisigd leven ze dagelijks voor God. En wanneer nodig kruisigen ze zichzelf weer.

Als deze 'Umstimmung' in een mens is gekomen dankzij de kracht van Jezus in hen, is de verzoening een feit. Dan is er immers *tweezijdige toewijding*. En dan is vergeving bij God geen probleem, zoals het hele OT al leerde. Net zoals goede ouders niet meer rekenen met zonden van hun kinderen, als berouw en (hernieuwde) toewijding blijkt (5:19b,21)³².

Verzoening door wedergeboorte.

Het is helder dat 2 Korintiërs 5 zegt, dat verzoening iets anders is dan vergeving van zonden of kwijtschelding van schuld³³. Het gaat om wederzijdse toewijding. Vergeving kan niet bewerken, dat wij helemaal voor God gaan leven (5:14a; 15b; 6:4ev; 6:16; 7:1). Vergeving kan wel dankbaar stemmen, maar dat geeft niet voldoende kracht om je te maken tot een hemels mens of tot een nieuwe schepping³⁴. Dan ontstaat er verzoening. Daar spreekt Paulus dan ook steeds over.

Vergeving was in het OT al realiteit, maar dat mensen (massaal) echt eensgezind zouden worden met God – dáár droomde en profeteerde het OT van. Dat is nu door Koning Jezus mogelijk. Hij wil dat realiseren in het leven van ieder die tot Hem komt. Maar het is een realiteit die vandaag zelfs voor veel christenen onbekend of te radicaal is! Toch is dit juist wat het christelijke geloof boeiend en dynamisch maakt: we veranderen zó, dat we alles over hebben voor Jezus en God. Door dit geloof zijn we het zout der aarde en het licht der wereld: dankzij Jezus in ons gaan we God liefhebben boven alles (Lucas 14:25-35).

12.7. Het vlees is zondig, maar niet de baas.

Leert Paulus, dat wij ook nog aan de zonden onderworpen zijn als we van Christus zijn? Hij zegt: *'Onze eigen wil staat vijandig tegenover God, want hij onderwerpt zich niet aan zijn wet en is daar ook niet toe in staat'* (Romeinen 8:7). Maar even verder zegt hij: *'wie zich door zijn eigen wil laat leiden, kan God niet behagen'*. Het is dus mogelijk dat we God behagen. Paulus zegt zelfs dat de Romeinen zo leven: *'U laat u leiden door de Geest, want die woont in u'*. En in 8:12 zegt hij: *'We hoeven ons niet langer te laten leiden door onze eigen wil. Als u dat wel doet, zult u zeker sterven. Als u echter uw zondige wil doodt door de Geest, zult u leven'*. Velen waren (als heidenen) gewend hun leven te laten sturen door hun 'vlees' of menselijke begeerten. Mensen hebben moeite met die machten, tenzij Gods hulp via Jezus naar ons toe en in ons komt³⁵. Dan ben je immers *met Hem* sterker dan je vlees – door geloof in Hem. Ook in het machteloos klinkende Romeinen 7:14-25 blijkt dat. Geen enkele keer wordt daar de Geest of Jezus genoemd. Mensen leken wel in God te geloven en met de wet van God te willen leven, maar geloofden niet in Gods hulp door zijn Geest. Dat was de realiteit in die tijd bij de meeste Joden en ook in Paulus' eigen leven vóór zijn bekering. Voor het hopeloze van

³² In de uitdrukking 'de overtredingen worden niet aangerekend' wordt vaak 'ingelesen': *'doordat Jezus plaatsvervangend de straf er voor draagt'*. Het staat duidelijk niet in de woorden.

³³ Zoals velen beweren, zoals W.J. Ouweneel in *Het zoenoffer van God* op p. 124: we zien 'hoe Christus het doodsoordeel over de zonde heeft ondergaan en hoe God daarin zo volmaakte genoegdoening heeft gevonden', zodat daardoor verzoening mogelijk is. Met verwijzing naar 2 Korintiërs 5:18-21.

³⁴ Op dit punt - hoe het van Golgotha komt tot heiliging in ons leven - is er m.i. geen wezenlijk verschil tussen Anselmus en Abaelardus en ook niet tussen de Reformatie en bv Herman Wiersinga. Het komt bij allen tot heiliging doordat Golgotha een diepe indruk maakt. Daardoor ontstaat volgens allen in ons innerlijk een (door de Geest bewerkt) motief (bv dankbaarheid), waardoor je voor God wilt leven. Een directe en heldere verbinding tussen Golgotha en ons nieuwe hart mist bij beide standpunten.

³⁵ HC Zd 3 antw 8: 'tenzij we wedergeboren worden'.

die situatie opent Paulus de ogen³⁶. Het kan en moet echt anders. Dat wordt in Romeinen 6 en 8 getekend. Daar is wel steeds de Geest van Jezus in beeld en dan is de toon heel anders. Met Gods hulp kunnen we de zonde weerstaan. Dat werd al tegen Kaïn gezegd in Genesis 4:7: *'Kain, de zonde ligt op de loer, begerig om jou in de greep te krijgen; maar jij moet sterker zijn dan zij'*. God wilde hem helpen. God sprak met hem – en Kaïn had dus hulp aan God kunnen vragen. Heersen over zijn vlees was zelfs voor Kaïn mogelijk! Maar ook als je door God geroepen wordt blijft de vraag: wil jij met Gods hulp de zonden weerstaan? Zo nee, dan blijf je in de machteloosheid en wordt de zonde al sterker (zoals bij Kaïn). Zo ja, als je wel de zonden kwijt wilt, dan vraag je om Gods hulp en vertrouw je er op, dat Hij die hulp ook werkelijk geeft. Dat is geloven en zo kan ieder alle bekende zonden overwinnen! Niemand hoeft slaaf te zijn of te blijven van z'n zondige vlees.

Als God roept, geeft Hij kracht. Eventueel moet je jezelf die kracht eigen maken via de moeizame weg van strijd en therapie. Maar niemand kan zich verschuilen achter zijn zondige aard. Mensen die Gods hulp zoeken en Hem vertrouwen, zijn geen slaaf meer van hun zonden!

12.8. Slot

We menen nu een aantal centrale begrippen bij Paulus helder te hebben. In de volgende hoofdstukken willen we met deze verhelderingen verder werken.

³⁶ Deze uitleg wordt helder en mijns inziens ook overtuigend beargumenteerd door H. Ridderbos in zijn *Romeinen (CNT)*, p. 150-171 en in zijn *Paulus, ontwerp van zijn theologie*, p. 134ev. Hier sluit ik me bij aan. Er is bij gelovigen wel strijd van de nieuwe mens met het vlees (Gal 5:17; Rom 6:12), maar dan is er niet de hopeloosheid die we in Romeinen 7:14-21 vinden (zie Gal 5:24 en Rom 6:14; 8:2v). Het is verbazend dat J. van Bruggen in zijn *CNT Romeinen* het standpunt verdedigt, dat Paulus in Rom 7:14-25 de realiteit in zijn leven als christen beschrijft, maar zich niet confronteert met de sterke argumentatie van Ridderbos.